

Στάσεις και αντιλήψεις μαθητών Β' και Γ' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης για την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση

Σαραγά Αναστασία

Φιλολόγος

natasa-sa@hotmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αναντίρρητα στη σύγχρονη εποχή συντελείται μια τεχνολογική πρόοδος δίχως προηγούμενο. Καθημερινά μας κατακλύζουν αναρίθμητα τεχνολογικά επιτεύγματα που βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής μας, διευκολύνουν την διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων μας και μάς φέρνουν αντιμέτωπους με νέα δεδομένα. Είμαστε μάρτυρες ενός νέου τύπου ανθρώπου, του *homo novus et universalis*, ενός ανθρώπου που στέκεται με κριτική ματιά απέναντι στη γνώση, συλλέγει πληροφορίες, επεξεργάζεται τα διάφορα ερεθίσματα, αναλύει και προσεγγίζει τα γεγονότα με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνεται πλήρως στην «Κοινωνία της Γνώσης και της Μάθησης». Σταδιακά, οι νέες τεχνολογίες αρχίζουν να διεισδύουν και στην εκπαιδευτική κοινότητα, διαμορφώνοντας έτσι το Νέο Σχολείο της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Έννοιες όπως «δια βίου μάθηση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, διερευνητική διδασκαλία, ενεργητική-ανακαλυπτική μάθηση, αλληλεπίδραση, γνώση προσεγγίσιμη και περισσότερο διαχειρίσιμη» μονοπωλούν το ενδιαφέρον τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών αναγκάζοντάς τους να προσαρμοστούν στις ραγδαίες αλλαγές που συντελούνται στο εκπαιδευτικό σκηνικό.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: στάσεις μαθητών Λυκείου, Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, ομαδοσυνεργατική μάθηση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Τηλεπικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) κατέχουν αδιαμφισβήτητη δεσπόζουσα θέση στην σύγχρονη κοινωνία του εικοστού πρώτου αιώνα. Αποτελούν στοιχειώδη παράμετρο της καθημερινής μας ζωής και ασκούν καθοριστική επίδραση –αν δεν κυριαρχούν κυριολεκτικά- σε κάθε πτυχή των ατομικών και συλλογικών μας δραστηριοτήτων όπως στην οικονομία, στην περίθαλψη, στη διοίκηση, στην εκπαίδευση και φυσικά στην ψυχαγωγία. Η ανάδυση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία διαμορφώνει με τη σειρά της το Νέο Σχολείο της Κοινωνίας της Μάθησης. Συνεπώς, οι μελλοντικοί πολίτες της κοινωνίας αυτής, οι ίδιοι οι μαθητές, καλούνται να προσαρμοστούν στις αλλαγές που συντελούνται και αφορούν, τόσο στις διδακτικές πρακτικές, όσο και στις μαθησιακές συνθήκες, στα μέσα που χρησιμοποιούνται και στην οργάνωση των εκπαιδευτικών χώρων.

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ : ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ Τ.Π.Ε.**

Με τον όρο Τ.Π.Ε. αναφερόμαστε σε εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προϊόντα και υπηρεσίες που εμπλέκονται στη συνδυαστική χρήση διαφόρων μέσων και στις οποίες μπορεί κάποιος να έχει πρόσβαση μόνο μέσω της τηλεόρασης ή των υπολογιστών (Βοσνιάδου, 2006). Ενδεικτικά, αναφέρουμε τις ψηφιακές πλατφόρμες, τα κοινωνικά δίκτυα, ειδικά λογισμικά-όπως ο Αβάκιος E-slate για την κατασκευή μικρόκοσμων με συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους, το Τρενάκι των Ρημάτων που επεξηγεί τον σχηματισμό των ρημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και συμπεριφορικού τύπου λογισμικά με ασκήσεις Drill and Practice- και τους διαδραστικούς πίνακες-όπως ηλεκτρομαγνητικής επαγωγής, αφής, μετατροπής απλής επιφάνειας σε διαδραστική και projector-. Η περίοπτη θέση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία αιτιολογείται λόγω της τεχνολογικής προόδου, που επηρέασε την καθημερινότητα των μαθητών, και της κλίσης των μαθητών προς τη χρήση υπολογιστών. Η αποδεδειγμένα αποδοτικότερης μετάδοσης της γνώσης, η διεύρυνση του τρόπου σκέψης, η αποφόρτιση των μαθητών με τη χρήση εικόνας-ήχου-κίνησης και τέλος η διατήρηση της προσήλωσης σε υψηλότερα επίπεδα αποτελεί κοινή παραδοχή των εκπαιδευτικών.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η διαδικασία ένταξης των Νέων Μέσων στο σχολείο και στο μάθημα χρονολογείται από τη δεκαετία του 1980 και χωρίζεται σε τρεις φάσεις που αναφέρονται συνοπτικά. Η πρώτη φάση εκτείνεται από τα τέλη της δεκαετίας 1970 έως τα τέλη της δεκαετίας 1980, η δεύτερη από τη δεκαετία 1980 έως τη δεκαετία 1990 και η τρίτη από τη δεκαετία 1990 έως τη σύγχρονη εποχή.

Οι πρώτες απόπειρες ένταξης των Νέων Μέσων στον εκπαιδευτικό τομέα δρομολογήθηκαν μέσα στο πλαίσιο των οικονομικών και βιομηχανικών εξελίξεων. Εμφανίστηκαν νέα αιτήματα για διαφοροποίηση των διαδικασιών εργασίας και σκέψης, όπως η ανάληψη προσωπικής ευθύνης, η λήψη πρωτοβουλιών και η ανάπτυξη ικανοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας. Ωστόσο, επικράτησε η επιθυμία συντήρησης του υπάρχοντος παιδαγωγικού πλαισίου και η διατήρηση μιας στάσης αναμονής. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στους κινδύνους που ελλοχεύει η χρήση των νέων τεχνολογιών, όπως η χειραγώγηση των μαθητών, και συνεπώς καλλιεργήθηκε μια επιφυλακτική στάση απέναντι στη χρήση τους.

Την περίοδο 1980 - 1990 συντελείται ένα παιδαγωγικό άνοιγμα. Νέα μέσα, ως φορείς πληροφόρησης, έχουν πλέον ενταχθεί στην κοινωνική πραγματικότητα και διεισδύσει σε τομείς της αγωγής και της εκπαίδευσης. Μέσα από τη σχέση του κλασικού σχολείου και των Νέων Μέσων αναδεικνύεται η παιδαγωγική αξία της τεχνολογίας.

Στην τρίτη περίοδο παρατηρείται η μετατόπιση του ενδιαφέροντος προς την κατεύθυνση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και του διαδικτύου, η ανάγκη αναδιοργάνωσης του σχολείου και του μαθήματος και η αναπροσαρμογή του περιεχομένου της εκπαίδευσης (Friedrich & Αλιβίζος, 2007).

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε.

Ο υπολογιστής χρησιμοποιείται ως εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης από το 1960 και στη χώρα μας υλοποιήθηκε πειραματικά το 1992 σε ορισμένα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Πηγιάκη, 2008). Οι μαθητές σταδιακά εξοικειώνονται με

την αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο ακόμη και μέσω μηχανών αναζήτησης, χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά και αντιλαμβάνονται ότι ο υπολογιστής συνδέεται άμεσα με την πληροφόρηση που αφορά στην ανθρωπιστική παιδεία καθώς και σε πολιτιστικά θέματα. Αναπτύσσουν δεξιότητες που τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς και να είναι περισσότερο προσαρμοστικοί στην τεχνολογική ανάπτυξη. Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους ομολογούν πως η διδασκαλία με τη χρήση πολυμέσων δίνει μεγάλη ευχέρεια στο μαθητή να ενεργήσει μόνος του για την ανακάλυψη της γνώσης, αλλά συγχρόνως εάν η πληροφόρησή του είναι χωρίς επαρκή καθοδήγηση, μπορεί να μείνει αποσπασματική και ατελέσφορη. Η πληροφόρηση μέσω του υπολογιστή είναι απαραίτητο να γίνεται αντικείμενο επεξεργασίας, να εντάσσεται στο σύνολο της περιοχής του αντικείμενου μάθησης στην οποία ανήκει και να καταδεικνύεται η λειτουργία της στο χώρο αυτό. Αυτό βέβαια προϋποθέτει την κατάλληλη προετοιμασία και κατάρτιση από τους διδάσκοντες, ώστε να αξιοποιούν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογικών μέσων, προωθώντας ακόμη και το θεσμό της Τηλε-εκπαίδευσης (e-learning).

Αναφορικά με το διαδίκτυο, κάποιοι ισχυρίζονται ότι η χρήση του στην εκπαίδευση μπορεί να ελευθερώσει τη διδασκαλία και τη μάθηση από τα φυσικά όρια της σχολικής αίθουσας. Ωστόσο, το διαδίκτυο αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, καθώς έχει τη δυναμική να μεταμορφώσει τον τρόπο που οι διδάσκοντες διδάσκουν και οι μαθητές μαθαίνουν. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η σύνδεση των σχολείων στο δίκτυο αποτελεί πηγή πληροφόρησης για θέματα που άπτονται της επικαιρότητας σε παγκόσμιο επίπεδο και ποικίλλουν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και τη δυνατότητα συσχέτισης-συνάφειας με το διδασκόμενο μάθημα. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται ο εμπλουτισμός των σχολικών εγχειριδίων και η διεπιστημονική-πολυπρισματική προσέγγιση των διδακτέων θεμάτων με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Την ίδια στιγμή αναδύεται μια πρόκληση για εθνική και ευρωπαϊκή συνεργασία μεταξύ των σχολείων, όχι μόνο σε επίπεδο «γνωριμίας» των μαθητών αλλά και σε επίπεδο επεξεργασίας θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος (Πηγιάκη 2008, Βακαλούδη 2003). Αυτή η «δια-σχολική» επικοινωνία ικανοποιεί την ανάγκη άρσης της γεωγραφικής απομόνωσης των σχολικών μονάδων, συσφίγγει τις σχέσεις των ελληνικών σχολείων με εκείνα του εξωτερικού και παρέχει τέλος τη δυνατότητα σε αλλόγλωσσους και αλλόθρησκους μαθητές να συνεργαστούν δρώντας διαδικτυακά. (Μπαλάσογλου 2013).

Η εισαγωγή του διαδραστικού πίνακα τοποθετείται στα τέλη του 1990 στις ομάδες εργασίας και στην εκπαίδευση στελεχών των ιδιωτικών εταιρειών. Αργότερα, επεκτάθηκε και στην εκπαίδευση, κυρίως στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στην Ελλάδα, πρωταρχικά χρησιμοποιήθηκε από ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς θεσμούς, ιδιωτικά σχολεία και πανεπιστήμια, ενώ στα δημόσια η παρουσία του είναι σπάνια και όταν υπάρχει συνήθως είναι αποτέλεσμα ιδιωτικής πρωτοβουλίας (γονείς-δάσκαλοι-χορηγοί). Η είσοδός του στα σχολεία υποστηρίχθηκε τόσο από τη διαδικασία τεχνολογικής αναβάθμισης όσο και από την παιδαγωγική του ανάγκη. Με βασικό πλεονέκτημα τη δυνατότητα υποστήριξης πολλαπλών παιδαγωγικών περιβαλλόντων, γνωστικών, συνεργατικών, και πολλών άλλων, ο διαδραστικός πίνακας συγκαταλέγεται ανάμεσα στις σημαντικότερες τεχνολογικές προσθήκες στην εκπαίδευση από την αρχή της χιλιετίας (Nikolidakis & Paraskevas, 2012).

Τέλος, τα οπτικοακουστικά μέσα μπορούν να χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως, είτε σε ατομική έρευνα των μαθητών, είτε σε ομάδες μαθητών, είτε σε όλη τη σχολική τάξη

εφόσον μπορεί να υποστηριχθεί από την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου. Πιο συγκεκριμένα, οι βιντεοταινίες μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος των μαθητών για το μάθημα. Μπορούν να παρέχουν αυθεντικό ιστορικό υλικό, διευκολύνουν τις διεθνείς συγκρίσεις και δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να γνωρίσουν διεθνείς προσωπικότητες μέσω συνεντεύξεων. Προκειμένου να αποκομίσουν οι μαθητές στο μεγαλύτερο δυνατό όφελος από ένα μάθημα προβολής βιντεοταινίας, θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να ανταποκρίνονται, να θυμούνται, να επεξεργάζονται και να εφαρμόζουν τις νέες γνώσεις τους. Είναι σημαντικό να ενημερωθούν οι καθηγητές για τα ερευνητικά αποτελέσματα που πιστοποιούν ότι οι άνθρωποι θυμούνται 10% όσων ακούν, 15% όσων βλέπουν, 20% όσων ακούν και βλέπουν, 70% όσων ακούν, βλέπουν και ανταποκρίνονται, 90% όσων ακούν, βλέπουν, ανταποκρίνονται και επεξεργάζονται (Γούσιας, 2013). Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας έχουν εγκρίνει ποικίλα λογισμικά για θεωρητικά και πρακτικά θέματα. Ταυτόχρονα η χρήση ιστοσελίδων και ψηφιακών πλατφορμών, όπως το you-tube αλλά και κοινωνικών δικτύων (social media) όπως τα facebook, my-space, hi-5 και twitter μπορούν κάλλιστα να μετατραπούν σε εκπαιδευτικά εργαλεία υπό την καθοδήγηση των διδασκόντων.

Συνοπτικά, λοιπόν, ένα σχολείο λοιπόν που θέλει να λέγεται επίκαιρο και να παρέχει βασικές γνώσεις ώστε οι αυριανοί πολίτες να μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες της κοινωνίας της πληροφορίας, πρέπει να στραφεί στην παιδαγωγική χρήση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών (Ράπτης & Ράπτη, 2002). Για το λόγο αυτό, οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν παρά να αξιοποιήσουν τη δημοτικότητα των κοινωνικών δικτύων στη σημερινή εποχή.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός ότι ο συνδυασμός των νέων τεχνολογιών, ως επικουρικών μέσων μάθησης, και ο καταμερισμός του φόρτου εργασίας εντός της σχολικής τάξης, στοιχειοθετεί το κλειδί της επιτυχίας. Η επίδοση των μαθητών και η αφομοίωση της νέας γνώσης αποτελούν τους δύο παράγοντες που επιβεβαιώνουν το παραπάνω γεγονός, μετατρέποντας έτσι την ανιαρή διαδικασία της διδασκαλίας σε πραγματικό ταξίδι εμπειριών και ανακάλυψης της γνώσης με πρωταγωνιστές τους ίδιους τους μαθητές.

Ως ομαδοσυνεργατικά, καλούμε τα περιβάλλοντα της μάθησης όπου οι μαθητές δραστηριοποιούνται σε ομάδες, τα μέλη των οποίων ανήκουν και στα δύο φύλα, εμφανίζουν διαφορετική ικανότητα και επίδοση και αξιολογούνται με βάση την επιτυχία των ομάδων τους. Τα μοντέλα αυτά ανάγουν την αρχή τους στην άποψη του Dewey ότι η εκπαίδευση μιας δημοκρατικής κοινωνίας έχει ως βασικό σκοπό την προετοιμασία δημοκρατικών πολιτών και πρέπει να διδάσκει άμεσα στους μαθητές τις δημοκρατικές διαδικασίες. Έρευνες γύρω από τη χρήση των μοντέλων αυτών, που έγιναν τα τελευταία χρόνια, έδειξαν ότι με τη συνεργατική μαθησιακή διαδικασία προάγονται οι ενδοομαδικές σχέσεις των μαθητών, η κοινωνική τους συμπεριφορά και η συνοχή της ομάδας. Ακόμα διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές-μέλη της ομάδας δείχνουν υψηλό συνεργατικό πνεύμα, αλληλεγγύη, αποδοχή της συλλογικής ανταμοιβής, μεγαλύτερη κατοχή της νέας γνώσης και βελτιωμένη αυτοεκτίμηση, κυρίως για τους χαμηλής αποδοτικότητας μαθητές (Τριλιανός, 2008 & Πηγιάκη, 2008).

Ο εκπαιδευτικός οφείλει να εγκαταλείψει το ρόλο του αυταρχικού παντογνώστη δασκάλου και να μεταβληθεί σε συνεργάτη, σύμβουλο, και συνεπίκουρο των μαθητών. Προτρέπει τους μαθητές να περατώσουν τις υποχρεώσεις τους μέσα σε προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια παρέχοντάς τους ερεθίσματα και είναι υπεύθυνος για την οργάνωση, την παρουσίαση, την καθοδήγηση και την αξιολόγηση της ομαδικής εργασίας. Παράλληλα, επεμβαίνει έμμεσα και συμπαρίσταται στις δυσκολίες που παρουσιάζονται, φροντίζει να υπάρχει ατμόσφαιρα ασφάλειας, αγάπης, δημοκρατίας και κατανόησης στη σχολική τάξη.

Ο μαθητής, ως μέλος της σχολικής ομάδας εργασίας, έχει πολλά καθήκοντα που οφείλει να εκτελεί πρόθυμα, ώστε η ομάδα του να παράγει καλύτερα αποτελέσματα. Κομβικό σημείο γι αυτόν είναι να κατανοήσει τη σημασία της αλληλεξάρτησης και της αμοιβαίας υποχώρησης. Άλλωστε, στις ομαδικές εργασίες οι δραστηριότητες αποβλέπουν στην ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος χωρίς βέβαια να καταπνίγουν τις ατομικές ιδιαιτερότητες (Τριλιανός, 2008).

ΕΠΙΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αποτελεί κοινή παραδοχή πως οι νέες τεχνολογίες μπορούν να υποστηρίξουν με τρόπο αποτελεσματικό και αποδοτικό την εκπαιδευτική διαδικασία και να οδηγήσουν σε βελτίωση της μάθησης. Για να επιτευχθεί αυτό βέβαια θα πρέπει να τηρηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Με άλλα λόγια, η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση παρέχει σημαντικές ευκαιρίες, συνοδεύεται όμως και από σημαντικούς κινδύνους.

Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι η χρήση του διαδικτύου αποτελεί ένα είδος εκπαιδευτικής δραστηριότητας που υποστηρίζει την αντίληψη της μαθητοκεντρικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, η ανεξέλεγκτη χρήση του από τους μαθητές θα μπορούσε όχι μόνο να μην οδηγήσει σε θετικά μαθησιακά αποτελέσματα αλλά και να αποτελέσει γι' αυτούς μια πραγματική απειλή. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι μαθητές πέφτουν θύματα παραπληροφόρησης και χειραγώγησης από μη έγκυρες ιστοσελίδες του διαδικτύου. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι ο μαθητικός πληθυσμός αποτελεί τον πιο εύκολο στόχο των επιτήδειων για άσκηση προπαγάνδας και εξαπάτησης. Παράλληλα, το δელεαστικό αυτό μέσο διαθέτει την εκπληκτική ικανότητα να μαγνητίζει την προσοχή των εφήβων και να απορροφά μεγάλο τμήμα του ελεύθερου χρόνου τους, αποσπώντας τους ακόμη και από τις μαθητικές τους υποχρεώσεις. Για το λόγο αυτό, κρίνεται αδήριτη ανάγκη η διακριτική παρέμβαση ενός ενήλικα, που δεν είναι άλλος από τον διδάσκοντα, ο οποίος θα επιβλέπει και θα διευκρινίζει τυχόν απορίες τους σχετικά με την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Μόνον έτσι μπορεί να διασφαλιστεί ο εποικοδομητικός του ρόλος στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

ΕΡΕΥΝΑ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

Στην παρούσα έρευνα που διεξήχθη στο νομό Αττικής κατά το ακαδημαϊκό έτος 2013-2014 συμμετείχαν 100 μαθητές Β' Λυκείου και 100 μαθητές Γ' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης του Φροντιστηρίου «Εκπαίδευση», για την προετοιμασία των Πανελλαδικών Εξετάσεων. Η επιλογή του ευκαιριακού δείγματος βασίστηκε στη διαδικασία αδειοδότησης του διευθυντή και των διδασκόντων καθηγητών. Από την Β' Λυκείου συμμετείχαν 100 μαθητές εκ των οποίων 78 κορίτσια και 22 αγόρια με μέσο όρο βαθμολογίας 15-18 για το 56%, 18-20 για το 40% και 10-15 μόλις για το 4%. Από τη

Γ' Λυκείου συμμετείχαν επίσης 100 μαθητές εκ των οποίων 83 κορίτσια και 17 αγόρια με το γνωστικό τους επίπεδο να κυμαίνεται στο 10-15 για το 12%, 15-18 για το 54% και 18-20 για το 33%. Για τους σκοπούς της έρευνας εφαρμόστηκε κατηγοριοποίηση με βάση το φύλο, την τάξη, τον τύπο του σχολείου φοίτησης των μαθητών (δημόσιο-πειραματικό-ιδιωτικό), τους λόγους και τη συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιλογή των συγκεκριμένων τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς θεωρείται μια ηλικία επιφορτισμένη από σχολικές υποχρεώσεις και, συνεπώς, η άποψη των μαθητών για την αρωγή των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία και στη μείωση του χρόνου διαβάσματος θεωρείται καθοριστική. Αξιοσημείωτο είναι ότι το σύνολο των μαθητών απάντησε το ερωτηματολόγιο με ορθό τρόπο κι έτσι δεν υπήρξαν αποκλίσεις στους συμμετέχοντες. Στην έρευνα δεν λήφθηκαν υπόψη άλλες δημογραφικές μεταβλητές, όπως εθνικότητα, κοινωνική-οικονομική κατάσταση και οικογενειακοί παράγοντες

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τα ερωτηματολόγια κατασκευάστηκαν από την ερευνήτρια και είχαν ως σκοπό την καταγραφή και ταξινόμηση των στάσεων των μαθητών σχετικά με την ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση. Ερωτήματα σχετικά με την ύπαρξη σύνδεσης στο διαδίκτυο από πλευράς των μαθητών, την προτίμηση διαβάσματος από έντυπα ή ψηφιακά μέσα και την συμβολή των οπτικοακουστικών μέσων στη μείωση του χρόνου διαβάσματος λειτούργησαν ως διαφοροποιητικοί παράγοντες που καθοδήγησαν την έρευνά μας.

ΜΕΣΑ

Στο πλαίσιο της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δομημένα και σταθμισμένα ερωτηματολόγια, αποτελούμενα από εισαγωγικές ερωτήσεις, καθώς επίσης ερωτήσεις εμβάθυνσης κλειστού τύπου/δικοτομικές απλής και πολλαπλής επιλογής. Η διαδικασία ακολούθησε τους κανόνες ηθικής δεοντολογίας για την τήρηση της ανωνυμίας και τον σεβασμό της ιδιωτικότητας των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν μόνο για να διαφωτίσουν την εκπαιδευτική κοινότητα για τον καταλυτικό ρόλο των νέων τεχνολογιών στην αναδιαμόρφωση της σχολικής πραγματικότητας και δεν δύνανται να γενικευτούν σε κάθε περίπτωση.

Ειδικότερα, ερωτήματα που αναφέρονται στην αξιοποίηση των ομάδων εργασίας στα σχολεία, τη χρήση των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων και στην επικείμενη αντικατάσταση του εκπαιδευτικού από τον υπολογιστή στα σχολεία του μέλλοντος κινητοποίησαν την έρευνά μας. Τα τελικά ευρήματα ανέδειξαν το βαθμό κατά τον οποίο προηγούμενες μελέτες είναι ακόμα ισχυρές, τονίζοντας τη θετική προδιάθεση των μαθητών απέναντι στις νέες τεχνολογίες και αποκαλύπτοντας κάποιες παραμέτρους που καθιστούν τους εκπαιδευόμενους επιφυλακτικούς σχετικά με την εφαρμογή και αποτελεσματικότητα των Τ.Π.Ε. στα σημερινά σχολεία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου προκύπτει ότι το καθολικό ποσοστό των 99% των μαθητών έχουν υπολογιστή και σύνδεση στο διαδίκτυο στο σπίτι τους. . Τα αγόρια φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη εξοικείωση με τον υπολογιστή, καθώς η πλειοψηφία τους τον χρησιμοποιεί συστηματικά (88%) και συνδέεται κατά μέσο όρο διπλάσιο χρονικό διάστημα συγκριτικά με τα κορίτσια. Αυτό αντικατοπτρίζει την οικειότητα που έχουν αναπτύξει τα σημερινά παιδιά με τα νέα τεχνολογικά μέσα και τον

διαφοροποιητικό παράγοντα του φύλου που ορίζει τον υπολογιστή για τα αγόρια ως μια «συσσκευή προς εξερεύνηση» και για τα κορίτσια ως ένα «χρηστικό μέσον». Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι εναλλακτικοί τρόποι σύνδεσης στο διαδίκτυο, οι προσφιλέστεροι από τους οποίους θεωρούνται τα κινητά τηλέφωνα (25%), η τηλεόραση (8%) και οι ηλεκτρονικές συσκευές τύπου tablet (33%). Στον αντίποδα τα κορίτσια φαίνεται να συνδέονται κυρίως μέσω υπολογιστή σε ποσοστό 75%, ενώ λίγες είναι οι περιπτώσεις που χρησιμοποιούν κινητά τηλέφωνα (15%) ή άλλες παιχνιδομηχανές (10%). Την ίδια στιγμή, η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών (85% αγοριών και κοριτσιών) διαθέτει σελίδα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι δηλαδή μέλος μιας ψηφιακής κοινότητας, αποδεικνύοντας έτσι την ολοκληρωτική επικράτηση των νέων τεχνολογιών στο σύγχρονο τρόπο ζωής.

Αναφορικά με τη συχνότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, οι συχνότερες απαντήσεις κάνουν λόγο για καθημερινή πρόσβαση σε ποσοστό 77%, ενώ το 23% συνδέεται σπανιότερα. Αξιομνημόνευτο είναι το γεγονός ότι παρατηρείται μια πτωτική τάση στη συχνότητα σύνδεσης από τη Β' στη Γ' Λυκείου, φαινόμενο που αιτιολογείται λόγω των αυξημένων σχολικών υποχρεώσεων, του φόρτου εργασίας και της έλλειψης χρόνου για τους υποψηφίους των Πανελλαδικών Εξετάσεων. Ακολουθώντας, η προσοχή μας στρέφεται στους λόγους που συνδέονται οι ίδιοι οι μαθητές στο διαδίκτυο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών δίνει το προβάδισμα στη μουσική και την ψυχαγωγία, 71 και 65% αντίστοιχα, ως δημοφιλέστερους λόγους σύνδεσης. Έπειτα, το εντυπωσιακό ποσοστό των 58% δείχνει να προτιμά την επικοινωνία μέσω chat και την ενημέρωση για θέματα που άπτονται της επικαιρότητας, το 35% αμφιταλαντεύεται μεταξύ εκπαιδευτικών ζητημάτων και χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενώ μόλις το 19% δηλώνει ότι προβαίνει σε διαδικτυακές αγορές. Την τελευταία θέση στη λίστα των προτιμήσεων τους κατέχει η πλοήγηση προς εύρεση εργασίας (10%), γεγονός που υποδεικνύει ότι η προσοχή των μαθητών στη δεδομένη χρονική περίοδο δεν στρέφεται σε θέματα άμεσης επαγγελματικής απορρόφησης. Όλοι οι παραπάνω λόγοι επιβεβαιώνουν την ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. σε κάθε πτυχή της καθημερινής μας ζωής, καθώς με τις αναρίθμητες δυνατότητές τους καλύπτουν τόσο πρωτεύουσες ανάγκες επικοινωνίας και ενημέρωσης όσο και δευτερεύουσες ανάγκες ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και ανεύρεσης εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, ο ρόλος των νέων τεχνολογικών μέσων στην εκπαίδευση αποδεικνύεται περίτρανα από τις αφοπλιστικές απαντήσεις των μαθητών, καθώς το 76% έναντι του 24% είναι δυσσαρεστημένο με τον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος, τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά σχολεία. Κι αυτό γιατί η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αποτυγχάνει να κεντρίσει το ενδιαφέρον της σχολικής τάξης και να κινητοποιήσει το μαθητικό πληθυσμό, μετατρέποντας τη διδασκαλία σε μια άκρως ανιαρή διαδικασία. Το δασκαλοκεντρικό μοντέλο που επικρατεί στις μέρες μας αναδεικνύει τον διδάσκοντα ως πρωταγωνιστή και τους μαθητές ως απλά πιόνια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στερώντας τους το δικαίωμα ενεργής συμμετοχής και λήψης κάθε είδους πρωτοβουλιών.

Επιπρόσθετα, παρά τις αρνητικές απαντήσεις για την αντικατάσταση του παραδοσιακού δασκάλου από τον υπολογιστή στο Σχολείο του Μέλλοντος (95%) και την προσηλωση των μαθητών στις έντυπες μορφές διαβάσματος (βιβλίο) έναντι των ψηφιακών (υπολογιστής), η γενικότερη στάση τους δεν ήταν απορριπτικά απέναντι στις Τ.Π.Ε. Το γεγονός αυτό διαφαίνεται καθώς η πλειονότητα των μαθητών επιθυμεί να γίνεται ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών ως επικουρικά μέσα διδασκαλίας.

Σχετικά με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, οι μαθητές υποστηρίζουν ρητά και κατηγορηματικά ότι πρωταγωνιστεί σχεδόν απόλυτα στην εκπαιδευτική πραγματικότητα (99%), οι μαθητές δηλαδή είναι εξοικειωμένοι με τον συγκεκριμένο τρόπο εργασίας και τον προτιμούν συγκριτικά με άλλους. Η συχνή χρήση της μεθόδου αυτής αποδίδεται στη μέθοδο project, που έχει ενταχθεί και ως μάθημα πλέον στην Α' Λυκείου και καθιστά τους μαθητές ως μικρούς «επιστήμονες-ερευνητές», και στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας με βάση το νέο πρόγραμμα σπουδών, που ευνοεί την ψηφιακή επικοινωνία δημιουργώντας νέους τύπους «κειμένων» και νέες πρακτικές παραγωγής, διάδοσης και πρόσληψης της λογοτεχνίας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ερευνητική διαδικασία ιδιαίτερο ενδιαφέρον μας προξένησαν προτάσεις για εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας, περισσότερο ενεργητικές και ενδιαφέρουσες, που επιτυγχάνονται με την αξιοποίηση των νέων μέσων στην εκπαίδευση και με τη χρήση τους ως εργαλεία πρακτικής «τεχνολογικού γραμματισμού» (Κουτσογιάννης, 2013). Η ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. στη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης αντιμετωπίζεται άκρως θετικά από τους μαθητές, με το διαδραστικό πίνακα, τα λογισμικά και τα κοινωνικά δίκτυα να βρίσκονται στην κορυφή των προτιμήσεών τους με ποσοστό 75% έναντι της παραδοσιακής διδασκαλίας με διάλεξη, που αντιπροσωπεύει το 25% των μαθητών. Σχετικά με τα μαθήματα που κρίνονται ως προσφορότερα για τη χρήση των Τ.Π.Ε. οι μαθητές προκρίνουν τα θετικά μαθήματα, την ιστορία, την έκθεση και τη λογοτεχνία, αφήνοντας τα λατινικά και τα αρχαία στις τελευταίες θέσεις. Τα αποτελέσματα είναι αναμενόμενα, αν σκεφτεί κανείς τη θεωρητική φύση των δύο αυτών μαθημάτων όπου ευνοείται η αποστήθιση και η εμμονή στις λεπτομέρειες του σχολικού εγχειριδίου. Αντιθέτως, μαθήματα όπως η έκθεση και η λογοτεχνία κρίνονται απολύτως ιδανικά για πολυπρισματική και διεπιστημονικότερη μελέτη, επιτρέποντας έτσι μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας ως προς τη διδασκαλία τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως η χρήση εικαστικών τεχνών, μουσικής και προβολής ταινιών μπορούν κάλλιστα να ενσωματωθούν σε μια πιο εναλλακτική διδακτική των μαθημάτων αυτών με εντυπωσιακά αποτελέσματα τόσο στο γνωστικό επίπεδο όσο και στη ψυχική διάθεση των μαθητών. Στα ίδια αποτελέσματα καταλήγουν και η έρευνα για τις Ψηφιακές Πρακτικές Γραμματισμού των Εφήβων (Κουτσογιάννης, 2007) και η έρευνα για τις Στάσεις και Αντιλήψεις των Εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία τους (Τζιμογιάννης & Κόμης, 2001). Ας μην ξεχνάμε ότι η τεχνολογία ως εποπτικό μέσο μπορεί να διεγείρει τους μαθητές και να έχει πολλαπλά οφέλη στη διδασκαλία, εάν βέβαια η χρήση της εναρμονίζεται με τους σκοπούς και τη διδακτέα ύλη του εκάστοτε μαθήματος.

Προβληματισμό μάς δημιουργεί η στάση των μαθητών για την αποτελεσματικότητα των Τ.Π.Ε. στη μείωση του χρόνου διαβάσματος στο σπίτι. Το 57% των μαθητών αμφιβάλει για την συμβολή των νέων τεχνολογιών στην διαδικασία της μάθησης, με το 28% να τάσσεται υπέρ και το 14% να τάσσεται κατά. Στις απαντήσεις αυτές υποβόσκει η ανεπαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση των Τ.Π.Ε., καθώς τις αντιμετωπίζουν ως ξεχωριστά μέσα στη διδακτική πράξη, χωρίς να τις εντάσσουν πραγματικά στη διδασκαλία του μαθήματος. Αρκετοί είναι επίσης οι εκπαιδευτικοί που αποφεύγουν εντελώς τα νέα μέσα εξαιτίας του φόβου και της επιφυλακτικότητας που προξενεί η ελλιπής εξοικείωσή τους πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο σύμφωνα με τις απαντήσεις των μαθητών (20%). Τέλος, το σημαντικότερο

τμήμα της έρευνας αφορά το γνωστικό επίπεδο του μαθητή και το κατά πόσο αυτό συσχετίζεται με την ευμενή ή δυσμενή στάση του απέναντι στις νέες τεχνολογίες. Οι αδύναμοι μαθητές, που αντιπροσωπεύουν το 8% διάκεινται ευνοϊκά προς τις Τ.Π.Ε. και υποστηρίζουν ότι αποτελούν σαγηνευτικά μέσα διδασκαλίας που τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον, τους κρατούν σε εγρήγορση και αποτελούν ένα κίνητρο για να εστιάσουν την προσοχή τους στο μάθημα. Οι μέτριοι μαθητές που αποτελούν το 55% τάσσονται και αυτοί υπέρ των Τ.Π.Ε. κατά μέσο όρο, αποδεικνύοντας την αρωγή των μέσων αυτών στη βελτίωση της αποδοτικότητάς τους και στην επίτευξη υψηλότερων βαθμολογιών. Τέλος, οι άριστοι μαθητές, εκπροσωπώντας το 37% , διαμορφώνουν μια πνευματική *intelligencia*, μια «ακαδημαϊκή ελίτ» που παραμένει προσκολλημένη στους παραδοσιακούς τρόπους διδασκαλίας και δεν ενδιαφέρεται για τη χρήση των νέων τεχνολογιών, με αποτέλεσμα να τις θεωρεί ανούσιες ή και περιττές στη μαθησιακή διαδικασία. Αυτή η μερίδα των μαθητών δύναται να συγκεντρώνεται στη διδασκαλία και να ανταποκρίνεται στις σχολικές τις υποχρεώσεις και τα μαθητικά καθήκοντα, αντιλαμβάνεται τη μάθηση ως μια διαδικασία που επιτελείται ενσυνείδητα και συνεπώς η απόδοσή της στα μαθήματα δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα από τη χρήση των νέων τεχνολογικών μέσων στην εκπαίδευση.

Τα παραπάνω ευρήματα παρουσιάζουν μικρές αποκλίσεις στις απαντήσεις των μαθητών της Β' και της Γ' Λυκείου, πράγμα που δηλώνει ότι και οι δύο γενιές έχουν υποστεί το νέο σύστημα σπουδών και επιθυμούν τη χρήση της τεχνολογίας στο πλαίσιο της διδακτικής πρακτικής. Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους θα πρέπει να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές της γνώσης και να είναι ανοιχτοί στις νέες προκλήσεις του χώρου εργασίας, υιοθετώντας τα τεχνολογικά επιτεύγματα, ως επικουρικά μέσα μιας πιο ενδιαφέρουσας διδασκαλίας. Και τότε τα αποτελέσματα που αναμένονται ίσως εκπλήξουν ευχάριστα όλους τους συντελεστές της μαθητικής κοινότητας.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βοσνιάδου, Σ. (2006). *Παιδιά, Σχολεία και Υπολογιστές. Προοπτικές, Προβλήματα και Προτάσεις για την αποτελεσματικότερη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Κορρέ, Ε. (2010). *Θέματα Διδακτικής Μεθοδολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Κούρτη, Ε. (2003). *Η επικοινωνία στο διαδίκτυο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κουτσογιάννης, Δ. (2013). *Το μοντέλο των τριών κύκλων για την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη γλωσσική εκπαίδευση*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Μακράκης, Β. (2000). *Υπερμέσα στην εκπαίδευση-κοινωνικο-επικοινωνιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παναγιωτακόπουλος, Χ. & Πιερρακέας, Χ. & Πιντέλας, Π. (2003). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιολόγησή του*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Πηγιάκη, Π. (2008). *Προετοιμασία, Σχεδιασμός και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Τζιμογιάννης, Αθ. & Κόμης, Β. (2004). Στα πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου Αθήνας με θέμα «Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την εφαρμογή των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία», Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών, 166-174.

Nikolidakis, S. & Paraskevas, Th. (2012). *New technologies, Internet and lifelong learning: new teaching approaches in the proceedings of EDULEARN12 Conference*, Spain: IATED, pp. 1654-1660.

Nikolidakis, S. & Paraskevas, Th. (2012). *The student community attitudes and perceptions on the use of new technologies in the teaching act, in the proceedings of EDULEARN12 Conference*, Spain: IATED, pp. 1663-1667.

Nikolidakis, S. & Anastasopoulou, F. (2012). *Digital Platforms, Social Networks, Internet : The challenge in Greek Education"*, in the proceedings of EDULEARN12 Conference, Spain: IATED, pp. 6259-6263.